

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES

Η Μεταβολή των σχέσεων Ελλάδας-Κύπρου- Ισραήλ μετά το 2014: Μια Προσέγγιση Νεοκλασικού Ρεαλισμού

Κωνσταντίνα Νίκου

Ερευνητική Εργασία Νο. 141

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΕΔΙΣΑ

Δρ. Ανδρέας Γ. Μπανούτσος	Πρόεδρος
Δρ. Παναγιώτης Σφαέλος	Αντιπρόεδρος & Δ/ντης Ερευνών
Γεώργιος Κουκάκης	Γενικός Γραμματέας
Αργέττα Μαλιχουτσάκη	Οικονομική Διαχειρίστρια
Βασιλική Καντιώτη	Μέλος
Μαρία Ντάμπου	Μέλος
Αικατερίνη Μαρούκη	Μέλος

© 2026 Center for International Strategic Analyses (KEDISA, All Rights Reserved)

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without permission of the publisher

Η Μεταβολή των σχέσεων Ελλάδας-Κύπρου-Ισραήλ μετά το 2014: Μια Προσέγγιση Νεοκλασικού Ρεαλισμού

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΠΟΥΔΕΣ (ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΚΑΙ
ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ)
ΜΑΘΗΜΑ: ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΝΙΚΟΥ

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή.....	5
Εξωτερικές Πιέσεις που Οδήγησαν στην Επαναπροσέγγιση (Ανεξάρτητες Μεταβλητές)	6
Ενδοκρατικοί Παράγοντες (Παρεμβαίνουσες Μεταβλητές)	7
Διαμόρφωση Εξωτερικής Πολιτικής των Κρατών (Εξαρτημένες Μεταβλητές).....	9
Συμπεράσματα.....	10
Βιβλιογραφία	11

Εισαγωγή

Η εξωτερική πολιτική της Κυπριακής Δημοκρατίας βασίζεται στην προϋπόθεση πως οι εταίροι της θα τη βοηθήσουν να υπερασπιστεί τον στόχο της και κατ'επέκταση να συμβάλλουν στην επίλυση του Κυπριακού ζητήματος. Για το λόγο αυτό, θεώρησε πως είναι προς το συμφέρον της να αναπτύξει στενούς δεσμούς με τα αραβικά κράτη και το έκανε αυτό για σχεδόν 4 δεκαετίες. Αντίστοιχα, οι σχέσεις Ελλάδας-Ισραήλ χαρακτηρίζονταν από καχυποψία και αλληλοκατηγορίες. Η ελληνική εξωτερική πολιτική προς το Ισραήλ υποκινούνταν, ιδιαίτερα μετά τη δεκαετία του 1950, από το φόβο πως οποιαδήποτε προσέγγιση με το Ισραήλ θα ωθούσε το καθεστώς Νάσσερ στην υιοθέτηση μεροληπτικών οικονομικών πολιτικών ή ακόμη και εκδίωξη της ευημερούσας ελληνικής κοινότητας στην Αίγυπτο. Από την πλευρά του το Ισραήλ διατηρούσε μια εκτεταμένη πολιτική και στρατιωτική συνεργασία με την Τουρκία, επομένως δεν αναζητούσε εναλλακτικούς συμμάχους στην περιοχή αλλά ούτε θα μπορούσε ταυτόχρονα να κερδίσει την εμπιστοσύνη Ελλάδας και Κύπρου. Ωστόσο, το 2010 οι τρεις χώρες αναπροσάρμοσαν την εξωτερική τους πολιτική και ξεκίνησε η προσέγγιση μεταξύ τους.

Στην παρούσα εργασία επιχειρείται η εξήγηση της επαναπροσέγγισης μεταξύ των τριών κρατών, μέσα από τη θεώρηση του νεοκλασικού ρεαλισμού. Η μεθοδολογία έρευνας είναι ποιοτική και βασίστηκε σε πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές όπως ομιλίες και επίσημες δηλώσεις ηγετών καθώς και επιστημονικά άρθρα.

Ο Νεοκλασικός Ρεαλισμός εμφανίστηκε για πρώτη φορά σαν όρος το 1998, μέσα από το άρθρο του Gideon Rose με τίτλο “Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy”. Η νέα αυτή σχολή σκέψης περιέχει τόσο εξωτερικές όσο και εξωτερικές μεταβλητές που διαμορφώνουν την εξωτερική πολιτική ενός κράτους, ενσωματώνοντας ιδέες που συναντάμε στον κλασσικό ρεαλισμό. Ο Fareed Zakaria, αναφέρει πως μια καλή εικόνα της εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους θα πρέπει να περιλαμβάνει συστημικές, εσωτερικές και άλλες επιρροές, προσδιορίζοντας ποιες πτυχές της πολιτικής μπορούν να εξηγηθούν από ποιους παράγοντες. Ο νεοκλασικός ρεαλισμός άνοιξε το «μαύρο κουτί» του κράτους του K. Waltz και εισήγαγε παρεμβαίνουσες μεταβλητές, επιτρέποντας στον αναλυτή να λαμβάνει υπόψη του ενδοκρατικούς παράγοντες τους οποίους οι Ripsman, Taliaferro και Lobell χωρίζουν σε 4 κατηγορίες που είναι οι αντιλήψεις των ηγετών, η στρατηγική κουλτούρα, οι σχέσεις κράτους-κοινωνίας και οι θεσμοί.

Στον νεοκλασικό ρεαλισμό, η ανάλυση οργανώνεται γύρω από τρεις μεταβλητές: τις ανεξάρτητες (independent variables), τις παρεμβαίνουσες (intervening variables) και τις εξαρτημένες μεταβλητές (dependent variables). Το σημείο εκκίνησης για τη θεωρία του νεοκλασικού ρεαλισμού είναι το διεθνές σύστημα, στο οποίο μπορούμε να εντοπίσουμε τις ανεξάρτητες μεταβλητές. Έτσι, στην παρούσα εργασία θα αναφερθούν αρχικά οι συστημικές και περιφερειακές πιέσεις που συνέβαλλαν στην ανάπτυξη της τριμερούς συνεργασίας. Σε αυτές εντάσσεται η αλλαγή στην κατανομή ισχύος μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας και η ανάγκη της πρώτης να αναζητήσει νέους συμμάχους στην Ανατολική Μεσόγειο για την επίτευξη εξωτερικής εξισορρόπησης. Επιπλέον, η επιδείνωση των σχέσεων Τουρκίας και Ισραήλ με την ταυτόχρονη αστάθεια που επικρατούσε στη Μέση Ανατολή δημιούργησε ευκαιρίες για αναζήτηση εναλλακτικών συμμάχων τόσο για το εβραϊκό κράτος όσο και για Ελλάδα-Κύπρο. Η ανακάλυψη υδρογονανθράκων στην Ανατολική Μεσόγειο αποτέλεσε επίσης σημαντική μεταβλητή που περιόρισε το στρατηγικό περιβάλλον, καθώς ήταν σαφές πως η συνεργασία ήταν συμφέρουσα επιλογή για τα τρία κράτη.

Στη συνέχεια αναφέρονται οι παρεμβαίνουσες μεταβλητές που διευκόλυναν την προσέγγιση των τριών κρατών. Συγκεκριμένα, αναλύονται δυο ενδοκρατικοί παράγοντες, οι εικόνες των ηγετών και οι σχέσεις κράτους-κοινωνίας. Μέσα από τις προαναφερθείσες μεταβλητές θα αναδειχθεί το πως τα τρία κράτη και συγκεκριμένα οι ηγέτες και η κοινή γνώμη συνέβαλαν καθοριστικά όχι μόνο στην διατήρηση της συνεργασίας αλλά και στην εμβάθυνσή της. Λόγω της περιορισμένης έκτασης της εργασίας, θα εστιάσουμε στους ηγέτες των κρατών από το 2023 κι έπειτα, καθώς από τότε παρατηρείται μια διεύρυνση της τριμερούς σε περαιτέρω τομείς και η θεσμοποίησή της. Έπειτα, θα αναδειχθούν οι εξωτερικές μεταβλητές, το αποτέλεσμα δηλαδή που προέκυψε από τις προηγούμενες δυο και την εξωτερική πολιτική που ακολούθησαν

τελικά τα τρία κράτη. Σε αυτές εντάσσονται οι τακτικές σύνοδοι κορυφής και η ενίσχυση της συνεργασίας σε τομείς όπως η άμυνα, η τεχνολογία και η πολιτική προστασία. Τέλος, η παρούσα εργασία καταλήγει πως οι ανεξάρτητες μεταβλητές είναι αυτές που συνέβαλλαν στην εκκίνηση της τριμερούς συνεργασίας, αλλά οι παρεμβαίνουσες ήταν τελικά αυτές που καθόρισαν τη διάρκεια στο χρόνο και θεσμοποίησή της.

Εξωτερικές Πιέσεις που Οδήγησαν στην Επαναπροσέγγιση (Ανεξάρτητες Μεταβλητές)

Η πρώτη ανεξάρτητη μεταβλητή αφορά τη σχετική κατανομή ισχύος και την πολικότητα. Όπως συμβαίνει και με άλλους όρους στις διεθνείς σχέσεις, η ισχύς δεν έχει έναν μοναδικό και καθολικά αποδεκτό ορισμό. Ακόμη και μεταξύ των κυρίαρχων ρευμάτων σκέψης, του κλασικού ρεαλισμού, νεορεαλισμού και νεοκλασικού ρεαλισμού, υπάρχουν διαφωνίες σχετικά με τον ιδανικότερο ορισμό και υπολογισμό της ισχύος. Χρησιμοποιούνται διάφοροι δείκτες υπολογισμού της υλικής ισχύος ενός κράτους, οι οποίες περιλαμβάνουν το ΑΕΠ, το ετήσιο επίπεδο αμυντικών δαπανών, το μέγεθος και τη σύνθεση των ενόπλων δυνάμεων και τη στρατιωτική έρευνα και ανάπτυξη, τα αποθέματα φυσικών πόρων, το μέγεθος της επικράτειας και δημογραφικούς παράγοντες. Οι μεταβολές στην κατανομή ισχύος μπορούν να διαταράξουν την ισορροπία ισχύος και να προκαλέσουν διλήμματα ασφαλείας, κούρσες εξοπλισμών και αναδιαμορφώσεις συμμαχιών (Ripsman, Taliaferro, & Lobell, 2016).

Μια ακόμη ανεξάρτητη μεταβλητή αποτελεί η σαφήνεια των πληροφοριών και των σημάτων που παρουσιάζει το διεθνές σύστημα στα κράτη. Με άλλα λόγια, το κατά πόσο είναι διακριτές οι απειλές ή οι ευκαιρίες που εμφανίζονται. Για παράδειγμα, μια ξεκάθαρη απειλή θα μπορούσε να αποτελεί η αναθεωρητική ή εχθρική ρητορική ενός κράτους απέναντι στην εδαφική ακεραιότητα ή τα συμφέροντα ενός άλλου (Tziarras & Gul, 2025). Το στρατηγικό περιβάλλον επίσης κατατάσσεται στις ανεξάρτητες μεταβλητές και μπορεί να είναι είτε ανεκτικό είτε περιοριστικό. Όσο πιο εμφανής είναι η απειλή, τόσο πιο περιοριστικό είναι το στρατηγικό περιβάλλον κι έτσι τόσο λιγότερες θα είναι κι οι διαθέσιμες επιλογές που μπορεί να κάνει ένα κράτος (Ripsman, Taliaferro, & Lobell, 2016).

Η αλλαγή πορείας στην εξωτερική πολιτική των κρατών κινητοποιήθηκε από τις πιέσεις του διεθνούς συστήματος, οι οποίες και συνιστούν τις ανεξάρτητες μεταβλητές της θεωρίας του νεοκλασικού ρεαλισμού. Αρχικά, παρατηρήθηκε μια αλλαγή στην κατανομή ισχύος, η οποία σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στη δημοσιονομική κρίση της Ελλάδας. Η τελευταία αδυνατούσε να αναπτύξει τις στρατιωτικές της δαπάνες, με την Τουρκία να δαπανά υπερδιπλάσια ποσά και να συνιστά το δεύτερο μεγαλύτερο στρατό σε μέγεθος εντός της συμμαχίας του NATO. Επίσης, όσον αφορά τους δημογραφικούς δείκτες, η Ελλάδα παρουσίασε ελαφρά μείωση πληθυσμού μεταξύ 2007-2012, με το συνολικό πληθυσμό να κυμαίνεται περί τα 11 εκατομμύρια, ενώ την ίδια περίοδο ο πληθυσμός της Τουρκίας αυξήθηκε κατά 5 εκατομμύρια (+7%) (Tziampiris, 2015). Έτσι η Ελλάδα χρειαζόταν νέους συμμάχους ώστε να εξισορροπήσει την αδυναμία της αναφορικά με τη σχετική υλική ισχύ της.

Η Ελλάδα και η Κύπρος κατάφεραν επίσης να εκμεταλλευτούν μια ευκαιρία που παρουσιάστηκε στο στρατηγικό τους περιβάλλον (περιφερειακή πίεση) και αυτή ήταν η επιδείνωση των σχέσεων μεταξύ Τουρκίας και Ισραήλ. Σημείο καμπής για την απομάκρυνση των δυο χωρών αποτέλεσε το περιστατικό του Mavi Marmara το Μάιο του 2010, όπου Ισραηλινοί στρατιώτες κατέλαβαν το πλοίο που μετέφερε ανθρωπιστική βοήθεια στη Γάζα με αποτέλεσμα το θάνατο 9 ακτιβιστών τουρκικής καταγωγής (Makowski & Weinbaum, 2013). Το Mavi Marmara και η αντίληψη πως πίσω από την επιχείρησή του βρισκόταν η Τουρκία, καθώς και το γεγονός πως οι κυπριακές και ελληνικές αρχές εμπόδισαν ακτιβιστές να επιβιβαστούν σε στολίσκους προς τη Γάζα το 2010 και 2011 αντίστοιχα, κατέστησαν την Ελλάδα και την Κύπρο αξιόπιστους εταίρους στα μάτια του Ισραήλ (Shenker, 2011).

Επιπλέον, η αναθεωρητική ρητορική της Τουρκίας διαφαίνεται με σαφήνεια και έχει γίνει αντιληπτή τόσο από το Ισραήλ, όσο και από την Ελλάδα και την Κύπρο που απειλούνται άμεσα από το δόγμα της Γαλάζιας Πατρίδας που παρουσιάστηκε επίσημα και από τον Τούρκο ΥΠΕΞ το 2018 (MFA, 2019). Χαρακτηριστική είναι η δήλωση του Ισραηλινού πρωθυπουργού κατά τη διάρκεια της 10^{ης} Τριμερούς Συνόδου Κορυφής το 2025 αναφέροντας ξεκάθαρα πως όσοι ονειρεύονται να επαναφέρουν τις αυτοκρατορίες τους στις χώρες της τριμερούς θα πρέπει να το ξεχάσουν καθώς κάτι τέτοιο δεν θα συμβεί. (Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 2025).

Η ανακάλυψη φυσικού αερίου στην Ανατολική Μεσόγειο δημιούργησε επίσης τις προοπτικές για την προσέγγιση μεταξύ Λευκωσίας και Ιερουσαλήμ. Από τη μια οι Ισραηλινοί ανακάλυψαν τα κοιτάσματα Tamar(2009) και Leviathan(2010), ενώ η Κύπρος το πεδίο Aphrodite(2011) (Tzogopoulos, 2023). Έτσι το στρατηγικό περιβάλλον κατέστη περιοριστικό, καθώς η ευκαιρία ήταν τόσο εμφανής που περιόριζε της διαθέσιμες επιλογές και οδήγησε τα κράτη στη συνεργασία για την εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων. Δημιουργήθηκαν τότε νέα οικονομικά συμφέροντα και ζητήματα ασφαλείας, όπως για παράδειγμα η προστασία του EastMed μελλοντικά. Μάλιστα, στην πρώτη τριμερή σύνοδο το 2016, το κοινό ανακοινωθέν σημείωνε πως η ανακάλυψη σημαντικών αποθεμάτων υδρογονανθράκων μπορεί να αποτελέσει καταλύτη για την ειρήνη, τη σταθερότητα και τη συνεργασία στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου (Ministry of Foreign Affairs, 2016).

Τέλος, γενικότερη αστάθεια στη Μέση Ανατολή στις αρχές της δεκαετίας του 2010 αποτέλεσε βασικό συστημικό ερέθισμα (systemic stimuli) που επηρέασε την εξωτερική πολιτική των κρατών. Οι αραβικές εξεγέρσεις, ο συριακός εμφύλιος και η επιδείνωση των σχέσεων Ισραήλ-Τουρκίας ώθησαν το Ισραήλ να αναζητήσει νέες συμμαχίες στην περιοχή, γεγονός που επίσης εκμεταλλεύτηκαν η Ελλάδα και η Κύπρος.

Ενδοκρατικοί Παράγοντες (Παρεμβαίνουσες Μεταβλητές)

Για τους Νεοκλασικούς Ρεαλιστές, δεν είναι όλα τα κράτη ίδια. Το καθένα διακρίνεται από διαφορετικές εσωτερικές δομές και διαφορετικές σχέσεις με την κοινωνία του και ως εκ τούτου η ισχύς την οποία μπορεί να συγκεντρώσει για τους σκοπούς της εξωτερικής του πολιτικής διαφέρει από τα υπόλοιπα. Για το λόγο αυτό η ανάλυση εξωτερικής πολιτικής θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη την ισχύ και τη δομή των κρατών σε σχέση με την κοινωνία τους, αφού αυτή επηρεάζει το μέγεθος των εθνικών πόρων που μπορούν να διατεθούν στην εξωτερική πολιτική. Ο Zakaria εισάγει τις έννοιες της εθνικής ισχύος (υλικοί πόροι) και της

κρατικής ισχύος (ικανότητα κινητοποίησης των υλικών πόρων από την κυβέρνηση και την εξασφάλιση κοινωνικής συνοχής για την εξυπηρέτηση των στόχων εξωτερικής πολιτικής) (Toje & Kunz, 2012).

Σύμφωνα με τον Zakaria, οι πολιτικοί είναι οι κύριοι δρώντες και για το λόγο αυτό οι απόψεις τους έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην εξωτερική πολιτική του κράτους. Έτσι, καταλήγουμε στην πρώτη παρεμβαίνουσα μεταβλητή, η οποία αφορά τις αντιλήψεις των ληπτών της απόφασης. Σε αντίθεση με τους νεορεαλιστές, που θεωρούν πως παρόμοιες μονάδες στο σύστημα αντιδρούν με τον ίδιο τρόπο λόγω των συστημικών πιέσεων, οι νεοκλασικοί χαρακτηρίζουν κάτι τέτοιο ως παραπλανητικό. Σύμφωνα με αυτούς, η κατανομή της διεθνούς ισχύος καθορίζει τη συμπεριφορά των κρατών στο βαθμό που επηρεάζει τη διαδικασία λήψης απόφασης των αξιωματούχων (Rahman, 2021). Τα κράτη πολλές φορές αντιδρούν με διαφορετικό τρόπο σε παρόμοιες συστημικές πιέσεις και ευκαιρίες, με τις αντιδράσεις τους να εξαρτώνται λιγότερο από συστημικούς παράγοντες και περισσότερο από ενδοκρατικούς (Schweller, 2004). Η προσωπικότητα και ο χαρακτήρας των ηγετών, καθώς και η ηλικία κι η εμπειρία τους μπορούν επίσης να επηρεάσουν την εξωτερική πολιτική του κράτους (Ripsman, Taliaferro, & Lobell, 2016).

Οι εικόνες των ηγετών λειτουργούν ως φίλτρα που καθορίζουν το πως οι ίδιοι θα διαχειριστούν την πληροφορία που λαμβάνουν και εν συνέχεια για το πως θα ασκήσουν την εξωτερική τους πολιτική. Ο Κυριάκος Μητσοτάκης στοχεύει μέσω συνεργασιών να αναβαθμίσει το ρόλο της χώρας του. Συγκεκριμένα, όπως φάνηκε στην 10^η Σύνοδο Κορυφής, ο ίδιος βλέπει την Ελλάδα ως ένα κράτος που θα αποτελέσει ενεργειακό hub και θα συνδέσει την Ευρώπη με την Ασία, επομένως αντιλαμβάνεται και τη σχέση με το Ισραήλ ως στρατηγική για την επίτευξη αυτού του σκοπού (Ο Πρωθυπουργός, 2025). Ταυτόχρονα, διαρκώς στους λόγους του εκφράζει την προσήλωση του στην ενδυνάμωση των συνεργασιών/συνμμαχιών οι οποίες θα λειτουργήσουν ως πολλαπλασιαστές ισχύος για τη χώρα του. Για παράδειγμα δηλώνει επανειλημμένα την αφοσίωσή του στους συμμάχους του NATO, την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς και τους αξιόπιστους εταίρους όπως χαρακτηρίζει τις ΗΠΑ και τη Γαλλία (Ο Πρωθυπουργός, 2026).

Όσον αφορά την Κύπρο, οι ηγέτες της επίσης κάνουν συχνή αναφορά στην ανάγκη προώθησης της σταθερότητας και της ασφάλειας στην περιοχή με τον Πρόεδρο Ν. Χριστοδουλίδη να το επισημαίνει και πάλι στην πρόσφατη σύνοδο κορυφής του 2025. Ο Ν. Χριστοδουλίδης έχει δηλώσει ξεκάθαρα πως αντιλαμβάνεται το Ισραήλ ως στρατηγικό σύμμαχο με τον οποίο η Κύπρος διατηρεί άριστες σχέσεις (Καλατζής, 2025). Επιπλέον, βλέπει τη χώρα του ως πυλώνα σταθερότητας στην Ανατολική Μεσόγειο και έχει προωθήσει περεταίρω τις τριμερείς τόσο με το Ισραήλ, όσο και με Αίγυπτο και Ιορδανία. Η θέληση του Προέδρου της Κύπρου για ανάδειξη της χώρας του ως πυλώνα σταθερότητας και αξιόπιστο εταίρο, φαίνεται και μέσω της πρωτοβουλίας «Αμάλθεια», η οποία φαίνεται να καθιστά την Κύπρο ως διαμεσολαβητή κατά περιόδους αστάθειας (EuroNews, 2024).

Ο Β. Netanyahu κατά τις επίσημες επισκέψεις του στους δυο εταίρους του και τις τριμερείς συνόδους κορυφής στην πεποίθησή του πως οι δεσμοί των τριών κρατών δεν βασίζονται μονάχα στα κοινά συμφέροντα και τη γεωγραφική εγγύτητα. Αντίθετα, αναφέρεται στην Ελλάδα και την Κύπρο ως δυο χώρες πλούσιες σε ιστορία και πολιτισμό, που προάγουν τη δημοκρατία και τον πλουραλισμό και καλούνται να αντιμετωπίσουν αναθεωρητικές δυνάμεις, χαρακτηριστικά που επισημαίνει πως αποτελούν κοινά στοιχεία και με τη δική του χώρα (DWS News, 2025). Το γεγονός ότι αναφέρεται συνεχώς στις απειλές που καλείται να αντιμετωπίσει το Ισραήλ, τις οποίες χαρακτηρίζει υπαρξιακές, σε συνδυασμό με την επιδείνωση των σχέσεων με την Τουρκία, ώθησε το εβραϊκό κράτος να πραγματοποιήσει μια διαφοροποίηση των συμμαχιών του κι έτσι βρήκε στο πρόσωπο της Ελλάδας και της Κύπρου δυο αξιόπιστους συμμάχους που διατηρούν και εμβαθύνουν τη συνεργασία τους για πάνω από μια δεκαετία (Freedland, 2025).

Οι σχέσεις κράτους-κοινωνίας, και συγκεκριμένα η αποδοχή της συνεργασίας από την κοινωνία, αποτελεί σημαντική παρεμβαίνουσα μεταβλητή που συμβάλλει στη διατήρηση και ενίσχυση των σχέσεων μεταξύ Κύπρου και Ισραήλ. Μέσω της συγκεκριμένης μεταβλητής επιχειρείται να εντοπιστεί αν η λήψη αποφάσεων εξωτερικής πολιτικής επηρεάζεται από εγχώριες πιέσεις και αν προκαλεί την αντίθεση ή υποστήριξη των εγχώριων φορέων. Ιδιαίτερα στα δημοκρατικά καθεστώτα, οι πολιτικές ελίτ ενδιαφέρονται για την κοινή γνώμη, καθώς η πολιτική τους επιβίωση εξαρτάται από αυτήν (Tziarras & Gul, 2025).

Σε έρευνα που πραγματοποίησε η πρεσβεία του Ισραήλ στη Λευκωσία το 2022, το 69% των Κυπρίων συμμετεχόντων φάνηκε να έχει θετική εικόνα για το κράτος του Ισραήλ, ενώ το 89% δήλωσε πως βλέπει θετικά την ανάπτυξη σχέσεων μεταξύ των δυο κρατών (Constantinou, 2022). Το Δεκέμβριο του 2025, στη 10^η Τριμερή Σύνοδο Κορυφής, ο Β. Netanyahu ανέφερε πως οι εβδομαδιαίες πτήσεις μεταξύ Κύπρου-Ισραήλ φτάνουν τις 186 τους καλοκαιρινούς μήνες, ενώ ταυτόχρονα παρατηρείται μεγάλη αύξηση των Ισραηλινών τουριστών που επισκέπτονται την Ελλάδα (DWS News, 2025). Συγκεκριμένα, από τους 150.000 ισραηλινούς επισκέπτες που δέχτηκε η Ελλάδα το 2010, έφτασε στους 600.000 το 2018 (Lindenstrauss & Gavrielides, 2019). Σημαντική επίσης είναι η παρουσία Ισραηλινών επενδυτών τόσο στην Κύπρο όσο και στην Ελλάδα, με τις εταιρίες τεχνολογίας να πρωταγωνιστούν (DWS News, 2025). Τα γεγονότα αυτά επιβεβαιώνουν την αποδοχή της εμβάθυνσης της τριμερούς συνεργασίας και της επέκτασής της στην κοινωνία και τις ομάδες συμφερόντων εντός των κρατών. Κατ' επέκταση οι κυβερνήσεις δεν αντιμετώπισαν ανασταλτικούς παράγοντες, ούτε υπέστησαν πολιτικό κόστος λόγω εσωτερικής δυσαρέσκειας κι έτσι η εμβάθυνση της τριμερούς προωθήθηκε απρόσκοπτα.

Διαμόρφωση Εξωτερικής Πολιτικής των Κρατών (Εξαρτημένες Μεταβλητές)

Οι εξαρτημένες μεταβλητές αφορούν το αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης μεταξύ των ανεξάρτητων και παρεμβαινουσών μεταβλητών, δηλαδή τη συμπεριφορά των κρατών όσον αφορά την εξωτερική τους πολιτική. Από τη μια, η συμπεριφορά των κρατών μπορεί να οδηγήσει σε αμυντικές συνεργασίες που στοχεύουν στη διατήρηση του status quo, ενώ από την άλλη υπάρχουν κράτη που ακολουθούν αναθεωρητική ρητορική στην εξωτερική τους πολιτική με στόχο την αλλαγή στην κατανομή ισχύος.

Οι εξαρτημένες μεταβλητές προκύπτουν από την εξωτερική πολιτική που εφαρμόζει τελικά το κράτος. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η Κύπρος, η Ελλάδα και το Ισραήλ ανέπτυξαν μια τριμερή συνεργασία στόχος της οποίας είναι να μετατρέψει την ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου από ζώνη συγκρούσεων, σε μια ζώνη σταθερότητας, ειρήνης και συνεργασίας (Nomikos & Symeonides, 2019). Από το 2016, όταν και πραγματοποιήθηκε η πρώτη τριμερής σύνοδος κορυφής, έχουν πραγματοποιηθεί συνολικά 10 σύνοδοι με την τελευταία το Δεκέμβριο του 2025. Σε αυτήν οι τρεις ηγέτες δεσμεύτηκαν να συγκαλούν ετήσια σύνοδο κορυφή και να εντείνουν τις τριμερείς συναντήσεις σε υπουργικό επίπεδο, εμβαθύνοντας τη συνεργασία και τις κοινές πρωτοβουλίες.

Η τριμερής ξεκίνησε επίσημα το 2013 με την υπογραφή Μνημονίου Κατανόησης (MoU) αναφορικά με θέματα ενέργειας, ωστόσο έκτοτε η συνεργασία επεκτάθηκε και σε άλλους τομείς. Τα τρία κράτη συνεργάζονται πλέον και σε αμυντικό επίπεδο, ενώ πρόσφατα υπογράφηκε το πρώτο τριμερές Joint Action Plan για το 2026, το οποίο προβλέπει μεταξύ άλλων κοινές επιχειρησιακές δραστηριότητες και κοινή εκπαίδευση των Ειδικών Δυνάμεων (HNDGS, 2025). Οι τρεις χώρες θα ενισχύσουν τις ναυτικές και εναέριες στρατιωτικές ασκήσεις, ενώ το Ισραήλ θα μεταφέρει στους δυο εταίρους την τεχνογνωσία για αντιμετώπιση συμμετρικών και ασύμμετρων απειλών (Reuters, 2025). Τέλος, παράδειγμα της πρόθεσης των τριών χωρών για θεσμοθέτηση της συνεργασίας τους αποτελεί η απόφαση για τη δημιουργία Κέντρου Αριστείας Κυβερνοασφάλειας Ναυτιλίας (MarCCE) το οποίο θα εδρεύει στη Λευκωσία (Government of Israel, 2026).

Γίνεται λοιπόν κατανοητό πως η αλλαγή στην εξωτερική πολιτική των τριών κρατών οδήγησε σε μια στρατηγική συμμαχία η οποία στοχεύει στη διατήρηση του status quo. Στις τριμερείς συνόδους κορυφής γίνεται λόγος για τη δημιουργία περιφερειακής αρχιτεκτονικής ασφάλειας που θα προσφέρει ειρήνη, σταθερότητα και ευημερία στην Ανατολική Μεσόγειο, ενώ οι σχέσεις τόσο μεταξύ των τριών κρατών όσο και των κρατών τη ευρύτερης περιοχής θα πρέπει να βασίζονται στην καλή γειτονία.

Συμπεράσματα

Στην παρούσα εργασία εξετάσθηκε η βελτίωση των σχέσεων μεταξύ Ελλάδας, Κύπρου και Ισραήλ μέσα από τη θεώρηση του νεοκλασικού ρεαλισμού. Η ανάλυση έδειξε πως η βελτίωση αυτή δεν μπορεί να ερμηνευθεί αποκλειστικά μέσω των ανεξάρτητων μεταβλητών, δηλαδή των αλλαγών που έλαβαν χώρα στο διεθνές περιβάλλον. Αντίθετα, επιβεβαίωσε τη θεωρία του νεοκλασικού ρεαλισμού πως το αποτέλεσμα της εξωτερικής πολιτικής προκύπτει από την αλληλεπίδραση των ανεξάρτητων και των παρεμβαινουσών μεταβλητών.

Αναφορικά με τις συστημικές και περιφερειακές πιέσεις, η επιδείνωση των σχέσεων μεταξύ Τουρκίας και Ισραήλ, καθώς και η ανακάλυψη σημαντικών κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στην Ανατολική Μεσόγειο δημιούργησαν ένα νέο στρατηγικό περιβάλλον. Το περιβάλλον αυτό θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως περιοριστικό καθώς δεν άφηνε πολλές εναλλακτικές επιλογές στα κράτη πέρα από την αναζήτηση νέων συμμάχων και κοινών συμφερόντων μεταξύ των τριών κρατών. Ωστόσο, οι παρεμβαίνουσες μεταβλητές ήταν αυτές που οδήγησαν την συνεργασία σε εμβάθυνση και επέκταση σε περεταίρω τομείς πέραν του ενεργειακού. Από τη μια οι πολιτικές ηγεσίες συνέβαλαν καθοριστικά στην μετατροπή των εξωτερικών πιέσεων σε επιλογές εξωτερικής πολιτικής, ενώ από την άλλη οι σχέσεις κράτους-κοινωνίας και συγκεκριμένα η αποδοχή της τριμερούς από την κοινή γνώμη και των τριών κρατών λειτούργησε ως ενθαρρυντικός παράγοντας για εμβάθυνση της συνεργασίας χωρίς πολιτικό κόστος για τις κυβερνήσεις.

Καταλήγοντας στις εξαρτημένες μεταβλητές, η βελτίωση των σχέσεων Ελλάδας-Κύπρου-Ισραήλ αποτυπώθηκε μέσα από τη σταδιακή διεύρυνση των τομέων συνεργασίας και τις συστηματικές συναντήσεις των αξιωματούχων των τριών κρατών. Από το πρώτο Μνημόνιο Συνεργασίας του 2013 που αφορούσε την ενέργεια και την πρώτη σύνοδο κορυφής το 2016, η συνεργασία έχει επεκταθεί σε τομείς όπως μεταξύ άλλων η ασφάλεια και η τεχνολογία και έχουν πραγματοποιηθεί 10 σύνοδοι κορυφής μέχρι το Δεκέμβριο 2025.

Συμπερασματικά, η μελέτη της τριμερούς συνεργασίας μεταξύ Ισραήλ-Κύπρου-Ελλάδος επιβεβαιώνει τη χρησιμότητα του νεοκλασικού ρεαλισμού ως μια θεωρία ανάλυσης εξωτερικής πολιτικής. Οι ανεξάρτητες μεταβλητές δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για την βελτίωση των σχέσεων μεταξύ των τριών κρατών, ωστόσο οι παρεμβαίνουσες μεταβλητές των ηγετών και της σχέσης κράτους-κοινωνίας κατάφεραν να εκμεταλλευτούν και να αξιοποιήσουν τις εξωτερικές πιέσεις ώστε να παράγουν εξωτερική πολιτική και να καταλήξουν σε μια θεσμοθετημένη και συνεχώς διευρυνόμενη συνεργασία.

Βιβλιογραφία

- Ο Πρωθυπουργός. (2025, December 22). *Δηλώσεις μετά το πέρας των εργασιών της Τριμερούς Συνόδου Κορυφής Ελλάδας-Κύπρου-Ισραήλ*. Ανάκτηση May 2026, από Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=DjSchzYbuqI>
- Ο Πρωθυπουργός. (2026, April 25). *Τελετή συμφωνιών και δηλώσεις Κυριάκου Μητσοτάκη - Emmanuel Macron*. Ανάκτηση June 2026, από Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=N0arbb35xJY&t=1s>
- Καλατζής, Μ. (2025, September 02). *Νίκος Χριστοδουλίδης: Στηρίζουμε Ισραήλ και Ουκρανία, το Διεθνές Δίκαιο δεν λύνει δυστυχώς προβλήματα*. Ανάκτηση June 2026, από ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ: <https://www.protothema.gr/world/article/1690065/nikos-hristodoulidis-stirizoume-israil-kai-oukrania-to-diethnes-dikaio-den-lunei-dustuhos-provlimata/>
- Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ. (2025, December 22). *Νετανιάχου: Όσοι νομίζετε ότι θα επαναφέρετε αυτοκρατορίες, ούτε να το σκέφτεστε*. Ανάκτηση May 2026, από Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ: <https://www.kathimerini.gr/world/563989981/netaniachoy-osoι-nomizete-oti-tha-epanaferete-aytokratories-oyte-na-to-skefteste/>
- Constantinou, C. (2022, September 11). *How upcoming Cypriot elections could affect Israel*. Ανάκτηση May 2026, από The Jerusalem Post: <https://www.jpost.com/opinion/article-716832>
- DWS News. (2025, December 22). *WATCH: Israel, Greece & Cyprus Leaders Hold Joint Statements | Middle East Diplomacy | AC15*. Ανάκτηση May 2026, από Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=bRE2LSkN2lQ&list=TLPQMzAwNTlwMjZ7Pp7bj8fXaw&index=3>
- EuroNews. (2024, March 22). *Βίντεο. Ν. Χριστοδουλίδης στο euronews: Με την «Αμάλθεια» αναγνωρίζεται ο σημαντικός ρόλος της Κύπρου*. Ανάκτηση June 2026, από EuroNews: <https://gr.euronews.com/video/2024/03/22/christodoulides-sto-euronews-me-tin-amaltheia-anagnorizetai-symantikos-rolos-kyprou>
- Freedland, J. (2025, June 13). *Netanyahu attacked Iran to avert an 'existential threat'. He may have made it worse*. Ανάκτηση May 2026, από The Guardian: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2025/jun/13/benjamin-netanyahu-attack-iran-israel-us-nuclear>
- Government of Israel. (2026, February 26). *Israel, Greece, and Cyprus Launch Joint Maritime Cybersecurity Center of Excellence (MarCCE)*. Ανάκτηση May 2026, από Israel National Cyber Directorate: <https://www.gov.il/en/pages/mcce260226>
- HNDGS. (2025, December 29). *Signing of the Joint Action Plan between Greece–Cyprus–Israel and the Military Cooperation Programme between Greece–Israel for the Year 2026*. Ανάκτηση May 2026, από Hellenic National Defence General Staff: <https://geetha.mil.gr/en/signing-of-the-joint-action-plan-between-greece-cyprus-israel-and-the-military-cooperation-programme-between-greece-israel-for-the-year-2026/>
- KATHIMERINI. (2014, February 22). *Gas key to Cyprus deal, says Anastasiades*. Ανάκτηση May 2026, από ekathimerini: <https://www.ekathimerini.com/news/158063/gas-key-to-cyprus-deal-says-anastasiades/>
- Lindenstrauss, G., & Gavrielides, P. (2019, April). A Decade of Close Greece-Israel Relations: An Assessment. *Strategic Assessment*, 22(1), 50-62. Από <https://www.inss.org.il/wp-content/uploads/2019/05/Gallia-and-Polykarpos.pdf>
- Makowski, A., & Weinbaum, L. (2013, July). The Mavi Marmara Incident and the Modern Law of Armed Conflict at Sea. *Israel Journal of Foreign Affairs*, 7(2), 75-89. DOI HYPERLINK "<https://doi.org/10.1080/23739770.2013.11446553>" \t "_blank"

[10.1080/23739770.2013.11446553](https://www.researchgate.net/publication/288018105_The_Mavi_Marmara_Incident_and_the_Modern_Law_of_Armed_Conflict_at_Sea) Από:

https://www.researchgate.net/publication/288018105_The_Mavi_Marmara_Incident_and_the_Modern_Law_of_Armed_Conflict_at_Sea

MFA. (2019). *MAP 8 - 2019: The "Mavi Vatan" (Blue Homeland) as Turkey's official doctrine*. Ανάκτηση από Ministry of Foreign Affairs: <https://www.mfa.gr/images/docs/maps/en/map8.pdf>

Ministry of Foreign Affairs. (2016, January). *State of Israel*. Ανάκτηση May 2026, από <https://www.gov.il/en/pages/eventtriple280116>

Nomikos, J. M., & Symeonides, A. T. (2019, August 05). Coalition Building, Cooperation, and Intelligence: The Case of Greece and Israel. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 32(4), 677-690. Από: <https://doi.org/10.1080/08850607.2019.1621093>

Rahman, M. (2021, May). A Review of Neo-Classical Realism and its Assessment of Independent and Intervening Variables in Foreign Policy Analysis. *International Journal of Politics and Security (IJPS)*, 3(2), 24-47 Από: https://www.academia.edu/164428677/A_Review_of_Neo_Classical_Realism_and_its_Assessment_of_Independent_and_Intervening_Variables_in_Foreign_Policy_Analysis

Reuters. (2025, December 29). *Greece, Israel and Cyprus to step up joint exercises in eastern Mediterranean*. Ανάκτηση May 2026, από Reuters: <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/greece-israel-cyprus-step-up-joint-exercises-eastern-mediterranean-2025-12-29/>

Ripsman, N. M., Taliaferro, J. W., & Lobell, S. E. (2016). *Neoclassical Realist Theory of International Politics*. New York: Oxford University Press.

Rose, G. (1998, October). Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy. *World Politics*, 51(1), 144-172. Από: <https://ir101.co.uk/wp-content/uploads/2018/11/Rose-Neoclassical-Realism-and-Theories-of-Foreign-Policy.pdf>

Schweller, R. (2004). Unanswered Threats: A Neoclassical Realist Theory of Underbalancing. *International Security*, 29(2), 159-201. Από: https://www.academia.edu/7629891/Unanswered_Threats_A_Neoclassical_Realist_Theory_of_Underbalancing

Shenker, J. (2011, July). *Gaza flotilla prevented from leaving Greek port*. Ανάκτηση May 2026, από The Guardian: <https://www.theguardian.com/world/2011/jul/02/gaza-flotilla-prevented-leaving-greek-port>

Taliaferro, J., Lobell, S. E., & Ripsman, N. M. (2009). Neoclassical Realism, the State, and Foreign Policy. *Diplomacy and Statecraft*, 24(4), Από: https://www.researchgate.net/publication/263412194_Lobell_S_E_Ripsman_N_M_and_Taliaferro_J_W_2009_Neoclassical_Realism_the_State_and_Foreign_Policy

Toje, A., & Kunz, B. (2012). *Neoclassical realism in European politics Bringing power back in*. New York: Manchester University Press.

Tziampiris, A. (2015). *The Emergence of Greek-Israeli Cooperation*. Ανάκτηση από Springer: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-319-12604-3>

Tziarras, Z., & Gul, Z. (2025, December 19). Common enemy, colliding policies: neoclassical realism's perspective on Turkey and Iraq during the Mosul operation against ISIS. *Asian Journal of Political Science*, 1(23), Από: <https://www.tandfonline.com/doi/citedby/10.1080/02185377.2025.2602425?scroll=top&needAccess=true>

Tzogopoulos, G. N. (2023, Fall). Cyprus and Israel: A New Geopolitical Equation. *Middle East Quarterly*, 30(4). Από: <https://www.meforum.org/middle-east-quarterly/cyprus-and-israel-a-new-geopolitical-equation>